

[0298]

WURDSNEUPERIJEN

38. Nijfrysk *klameare*.

Der hat okkerwyks hwat skriuwerij yn 'e Fryske kranten west oer it wurd *klameare*, dat nou ek al de namme fan in Warkumer mienskipshûs wurden is. De hear T. Hoekema ⁴⁾ hat bisocht om dy ûngewoane en yn Fryslân fierders net bikende bineaming to forklearjen. De lêzers fan dit blêd moatte witte, dat, sa lang as it âldere Warkumers tinke mei, in nis yn 'e toer fan har greate tsjerke altyd mei *klameare* oantsjut is. Hoekema ornearret, dat it wurd wolris út *columbarium* ûntstien of better sein forhaspele wêze koe, mar dat wol my net rjocht oan. Hwat de bitsjutting oanbilanget, soe ik it der noch wol mei lyk fine kinne, dat *columbarium* 'douwehok, douwetille' oerdrachtlik foar in iepening of nis yn in muorre brûkt wurden is. It biswier sit him lykwols neffens my binammen yn 'e *b* fan *columbarium*, dy't samar net weiwurde kin. Dêrom soe ik in oare ôflieding útstelle wolle, dy't taelkundich bisjoen leau'k mear eigenskip hat. Yn it midsieuske Latyn bistie it wurd *calamare* ⁵⁾, dat mei lat. *calamus*

4) T. Hoekema, *De klameare to Warkum*, Leeuwarder Courant fan 10 des. 1965.

5) Sjoch b.g. J.F. Niemeyer, *Mediae latinitatis lexicon minus*, Leiden 1960 -, s. 114.

(< gryksk *χάλαμος*) `reid, skriuwpinne' gearhinget en de bitsjutting fan `inketpôt' hie. Dat haedwurd is yn suver alle romaenske talen oergien, forlykje italiaensk *calamaro*; spaensk, portugeesk *calamar* 'inketpôt' ¹⁾). Wy sjogge gauris, dat sokke romaenske bigripen û.o. troch de ynfloed fan 'e Latynske skoalle yn 'e germaenske talen opnommen wurde. Dat is ek bard mei mlat. *calamare*, sa't bliken docht oan it middelheechdútske *kalamâr* ²⁾ 'skriuwark' en it middelnederlânske *calamēr* ³⁾ `pinnekoker, skriuwark, inketpôt'. Ek it iere Nijnederlânsk koe dat wurd noch, hwant yn Kiliaen syn forneamd wurdboek fine wy: *Calamaer*. Theca pennaria, theca calamaria, graphiarium <sup>4)</sup>, allegearre omskriuwingen fan `pinnekoker'. Hwannear't it Nederlânsk sa'n lienwurd oant yn 'e 18de ieu hiem hawn hat, dan leit it tige yn 'e reden, dat it ek to uzes yn it Midfryske tiidrek bikend wie. It falt jin fuortendaliks op, dat sawol yn 'e útgong fan it Warkumer *klamēre* as yn dy fan it mnl. *calamēr* in *ē-lûd* foarkomt. Dy lûding strykt mei de mlat. njonkenfoarm *calamēr*, dy't al yn 1494 yn *Gemma vocabularium* ⁵⁾ optekene is: `calamer of een scrijfkoker, calamarium'. Fierders lit de Fryske útrinder op twa manearen sjen, dat er him by de folkstael oansletten hat. Foarst is *cala-* ta *cla-* wurden, mei't de earste *a* útstaet waerd. Yn lienwurden kinne wy dat forskynsel gauris waernimme, forlykje nijfrysk *klanderij* < *kalendarij*; nijfrysk, nnl. *klant* < mnl. *calant*; nnl. *klandizie* < *kallandijse* (Kiliaen). Twad hat de Fryske wjergera de útgong *-e* oernommen fan 'e haedwurden op *-e*, dy't der yn ús tael planteit binne. Sa ûntjoech him *calamēr* ta *clamēr* en it lêste ta *clamēre*.

Nou sille ús lêzers by harsels freegje, hoe't dy nis yn 'e Warkumer toer mei in `inketpôt' forlike wurde koe. Ja, dat is grif it hjitste hangizer: ik achtsje, wy hawwe hjir mei in boartlike omneaming to krijen, dy't faeks fan 'e jongerein útgien is. Soe de *klamēre* to Warkum wierliken in bytsje op in 17de-ieuske `inketpôt' lykje (it mei ek in `pinnekoker' wêze, sjoch Kiliaen!), dan soe dat de útliz hjirboppe bifêstigje. Yn alle gefallen nim ik oant nou ta de ôflieding fan *klamēre* út mlat. *calamēr* < *calamare* foar kar by dy út mlat. *columbarium*. It kin fansels ek wêze, dat gjinien fan beide forklearringen doocht! Hwa lêzer yn út- of ynlân kin ús noch hwat oer dat nijsgjirrige lienwurd fornije?

W.J. Buma.

1) W. Meyer-Lübke, *Romanisches etymologisches Wörterbuch*², Heidelberg 1924, s. 112.

2) M. Lexer, *Mittelhochdeutsches Taschenwörterbuch*, 28. Aufl., Stuttgart 1956, s. 102.

3) E. Verwijs en J. Verdam, *Middelnederlandsch Woordenboek* III, 's-Gravenhage 1894, kol. 1113.

4) C. Kiliaen, *Etymologicvm ... dictionarivm*, Traiecti Batavorum 1777, s. 836.

5) *Gemma vocabularium*. In mercuriali oppido Antwerpiensi, Theodricus Martini, 1494, fol. 28^v (oanhelle yn Mnl. Hwb. III, 1113).